

LENA JOHANNSON

Vila na břehu Elbchaussee

ČOKOLÁDA NA PRVNÍM MÍSTĚ – LÁSKA NA DRUHÉM

Vila na břehu
Elbchaussee

© Aufbau Verlage GmbH & Co. KG, Berlin 2019
(Published with Aufbau Taschenbuch; »Aufbau Taschenbuch« is a trademark
of Aufbau Verlage GmbH & Co. KG)

*Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Danica Bartošová, 2023
Cover © Martin Kopecký, 2023
© DOBROVSKÝ s. r. o., 2023

ISBN 978-80-277-3232-6 (pdf)

Lena Johansson

VILA NA BŘEHU
ELBCHAUSSEE

přeložila Danica Bartošová

Kapitola 1

Jaro 1919

Frieda by si nikdy nepředstavovala, že slunce může v této krajině tak silně zářit. Sluneční paprsky ji oslepovaly, proto přivřela víčka a musela si oči dokonce zastřít rukama. Maminka by ji doma už dávno upozornila, aby si přes sebe něco přehodila. Její pokožka nesměla totiž ztratit svůj bělavý lesk, měla jasně svítit jako bílý porcelán. Maminka byla však v té chvíli daleko, a tak se Frieda cítila zcela svobodně. Tady jí kromě jemného větříku, který na Alsteru většinou vytvářel vlnky, nic nechybělo. Baldachýn listů obřích stromů rostoucích okolo plantáže poskytoval alespoň trochu stínu.

Na Friedině botě se usadil velký motýl. Prohlížela si jeho zbarvení. Přecházelo z tyrkysové třpytivé do tmavě modré barvy. Usmála se a zadívala se za ním, když motýl náhle vzlétl. Zamířil do mihotavého horkého vzduchu a ztratil se mezi vysokými sukovitými stromy, jež byly plné žlutých a červenohnědých kakaových lusků. Jeden obzvláště velký, již rozpůlený, ležel na zemi. Jeho semena, kakaové boby, brzy odplují v pytlích do Hamburku.

„Tak se podívejte na toho lenocha! Zdá se, že se tady nic neměnilo. Madam se povaluje jako líná kůže, zatímco svět venku prostě nechce přijít k rozumu.“

Frieda sebou škubla. To není možné! To byl přece Ernstův hlas! Kniha o dějinách pěstování kaka, kterou si četla po obědě a ležela jí na kolenou, s rachotem sklouzla na zem.

Ernst přece narukoval ještě na poslední dny války. Rozbušilo se jí srdce, otevřela oči a pohlédla přímo do jeho šibalsky se usmívající tváře.

„Ernste!“ zvolala. Vyskočila, objala ho kolem ramen a přitiskla si ho k sobě. Jak hodně zhubl!

„Au! Chceš mě zabít?“ Odstrčil ji a s námahou se na ni trochu usmál. „Myslíš si snad, že jsem se vyhýbal kulkám a granátům a probojoval se Afrikou, aby sis mě teď mohla ulovit ty?“ Přehnaně si oddechl.

Takový je přesně Ernst! Jako by to byla úplně normální věc na světě, že před ní najednou zase stál. I když – jaký je vlastně Ernst? Díval se na ni pohledem, jehož výraz jí byl cizí.

„To je všechno, co tě napadne mi říct, když jsme se viděli naposledy před více než dvanácti dlouhými měsíci? To je mi pěkné přivítání,“ vyslovila uštěpačným tónem, který se jí však zcela nepovedl.

Ernst Krüger pozvedl ruku k okraji své čapky: „Poslušně hlásím, že jsem zpátky, slečno Hannemannová!“ Pak k ní poněkud neobratně napřáhl ruku a po tvářích mu přelétl dotek ruměnce. „Jsem zpátky doma, není to nádherné?“ Odkášlal si, zahleděl se do země a odmlčel se.

Váhavě zůstali stát ve velkém sále proti sobě.

Tak konečně! Po tomto okamžiku toužila Frieda každý den. Kyvadlové hodiny tikaly, jako by se nic nestalo. A na stolečku vedle červeného koženého křesla stála kytice nádherných amarylek. Všechno bylo stejné jako vždy, až na to jediné, že se Ernst konečně vrátil.

„Ano,“ řekla najednou chraptivým hlasem, „jasně, že je to nádherné, že ses vrátil.“

Ernst byl o rok a půl mladší než ona a znala ho tak důvěrně jako svého bratra. Z dětství si velmi dobře pamatovala, jak žil se svou matkou na Bergstrasse v křídle kancelářské budovy

Hannemannových vyhrazeném pro služebnictvo. Dokud tam její rodina bydlela, Frieda ho vídávala prakticky každý den. Úkolem Ernstovy matky bylo vázat živůtek Friedině matce, šněrovat jí boty a připravovat jídlo pro jejich celou rodinu. Friedina matka samozřejmě věděla, že Ernst nebyl dobrým společníkem pro dceru hanzovního obchodníka. Ti dva se však znali téměř odmalička, dobře si rozuměli, a proto rodiče Friedě nebránili. Paní Hannemannová ovšem doufala, že po letech toto nevhodné kamarádství samo nějakým způsobem skončí, i když se i po přestěhování do vily na Deichstrasse oba nadále vídali téměř denně. Když bylo Ernstovi deset let, stal se poslíčkem jejího otce. Takže se rovněž pohyboval v novém domě, až do doby, kdy musel na vojnu. Zabíjení sice nenáviděl, ale myslel si, že jako voják dostane nějaké přídavky, které by mohl ušetřit pro svou matku. A každého muže bylo potřeba, i když on vlastně mužem ještě nebyl. „Potrava pro děla,“ zmínil se o tom tehdy otec a zavrtěl při tom hlavou. „Taková škoda!“

Když se Frieda dozvěděla o Ernstových plánech, nikdy nezapomene, jak ji to vyděsilo. Nikdy by to od něho nečekala. S jejím bratrem to bylo jiné. Hned na začátku války se Hans z vlastní vůle a s bouřlivým nadšením vrhl do toho, čemu říkal velké dobrodružství.

„Uvidíš, sestřičko, vrátím se na Vánoce. Pak ze mě bude hrdina. A mladé dámy budou stát frontu, aby si se mnou vyšly na procházku.“ Frieda nechápala, proč chtěl být bratr nejprve hrdinou. Mladé dámy se na ulici za ním přece už dávno otáčely. Ach, její milovaný bratr Hans! Vánoce slavili už pětkrát, ale bez něho! Kéž by se už konečně vrátil domů...

Ernst si odkašlal a přešlápl z jedné nohy na druhou. Frieda by ho v tu chvíli velmi ráda znovu objala, ale on k ní nikdy neuměl být romantický.

„Takže jsi opravdu zpátky. Zpátky doma! Jakpak ses asi měl?“

„Celkově vzato jsem měl vlastně štěstí.“ Podíval se dolů na své obnošené boty. „Nejprve jsem se dostal do francouzského zajetí

a potom jsem byl převezen až do Afriky. Tam jsem se seznámil s majitelem kakaové plantáže a mohl jsem se ihned uplatnit. Díky tomu se mi pak celkem dobře dařilo," dodal s pokřiveným úsměvem. „Přesto jsem se však chtěl vrátit domů. Věděl jsem přece, že mě tady také potřebují. Život v Hamburku by byl beze mě mnohem horší.“

„To máš pravdu. Už se to skoro stalo," odpověděla Frieda s úsměvem. Pak její pohled padl na odřený kufr stojící uprostřed chodby, který sotva držel pohromadě, a proto byl svázaný popruhy a šňůrami. „Vidím, že jsi přijel právě v tuto chvíli," konstatovala. „A svoji maminku jsi už viděl?“

Ernst zavrtěl hlavou. „Jak se asi má?“

Ach, to neměla říkat, kdyby raději držela jazyk za zuby. „Nebylo to pro ni určitě lehké.“ Frieda zaváhala. „No, zůstala přece bez svých dvou mužů! A musela dát do zástavy oblek tvého otce," dodala a nevzhledla vzhůru, aby se mu nemusela podívat do očí. „A svůj snubní prsten taky," dodala tiše. „To byl rozkaz, nemohla konat jinak. Peníze ji na pár týdnů udržely nad vodou, potom však byla nucena začít si přivydělávat v přístavu. Obávám se, že je to tam pro ni opravdu těžká práce. Je mi to líto, Ernste, ale já..."

„Friedo? Srdce moje?“

Frieda obrátila oči v sloup, nesnášela to, když ji matka takto oslovovala.

„Přichází madam," zašeptal Ernst a naznačil úsměv.

„Buď jí mám zaplétat vlasy, nebo jí číst nahlas, aby se při vyšívaní nenudila. Chceš se vsadit?“

„Však klidně za ní jdi a já se půjdu podívat, kde vězí moje máma.“

„Je zřejmě v kuchyni a vaří odpolední kávu pro mého otce.“

„Možná budu mít štěstí a ukradnu si tam kostku cukru.“ Ernstovy oči se rozzářily.

„Pokud budeš mít opravdu štěstí, dostaneš trochu dobré Hannemannovy čokolády," prohlásila hrdě Frieda.

„Co to jako má být?“

„Friedo, holčičko moje, kdepak jsi?“ Tón hlasu její matky byl nyní zjevně netrpělivější.

„Vysvětlím ti to později,“ odvětila rychle a zvedla si šaty. „Zítř ráno na našem starém tajném místě?“

Frieda měla pravdu, matka si přála, aby jí Frieda upravila vlasy a zároveň jí dělala společnost. Ne že by si Frieda s matkou nerada povídala, ale jen málokdy se spolu shodly. Pro Rosemarie Hannemannovou bylo její životní náplní to, že přivedla na svět dvě zdravé děti a vedla domácnost váženého a známého obchodníka včetně malé skupiny služebnictva. Vždy se oblékala podle poslední módy a vypadala elegantně. Byla se svým životem spokojená. Pro Friedu to bylo nepochopitelné, to přece nemohlo být v životě všechno. Svět byl mnohem větší a otevřený pro každého, zvláště pak v oněch časech. Když válečná vřava utichla, Frieda zatoužila cestovat, poznávat svět a chtěla se vyučit – možná i studovat. Bylo tolik možností, že se nejvíc bála, že si nebude umět vybrat správně. A její matka? Byla spokojená a hrdá na svou rodinu, měla vše pod kontrolou a byla velmi trpělivá. Dokonce i skutečnost, že její manžel Albert měl na svou ženu málo času, což ji odsoudilo trávit dlouhé hodiny v osamělosti a nudit se, přijímala s velkou vyrovnaností.

„Ale, Friedo, s kým pak jsi to mluvila?“

„Představ si, mami, Ernst se vrátil z války. Není to úžasné? Gertrud bude radostí bez sebe,“ řekla celá rozzářená, zatímco splétala matčiny kaštanové vlasy do dvou hustých copů, které potom na zátylku stočila do drdolu.

„Cože, Ernst? Vážně? To je dobrá zpráva,“ zašeptala Rosemarie. Její hlas zněl tak tence, jako by se jí mohl v příštím okamžiku zlomit. Frieda ve své radosti ani nepomyslela na to, co by ta zpráva její matce mohla způsobit. Samozřejmě, že si matka ihned vzpomněla na Hanse, na to, jak moc doufala, že bude mít svého syna

zase brzy u sebe. Frieda si uvědomila svou chybu a odmlčela se. Nejlepší věc, kterou nyní mohla udělat, byla rychle přivést matku na jiné myšlenky.

„Že ano? Zdá se, že je živ a zdrav, jen je na něm vidět, že hodně zhubl. Možná bychom jim mohli dát trochu z našeho čokoládového nápoje. Paní Krügerové by rovněž mohl pomoci. Vždyť je také kost a kůže.“ Frieda se opřela kolenem o lenošku a přehodila jeden pramen vlasů přes druhý.

„Nikdo ji nenutí pracovat v přístavu. Dostává od nás již po celá léta dobrý výdělek. Jestliže jí najednou nestačí...“

Frieda strnula a nevěřicně pohlédla na svou matku, která si položila do klína své pečlivě pěstěné ruce.

„Nikdy jí to nestačilo.“ Rosemarie překvapeně pohlédla na svou dceru, když jí jeden pramínek vyklouzl z prstů. „Nehýbej se, mami! Ty si myslíš, že z toho mála je někdo schopný uživit rodinu? Nevěděla jsi, že po smrti svého manžela měla potíže uživit Ernsta i sebe? Rozhodně nepracuje v přístavu pro radost. Kdybyste té dobré ženě dávali každý měsíc o pár mincí více, určitě by s prací v přístavu ihned skončila.“

Rosemarie si povzdechla. „Jsi příliš velkorysá, srdce moje. Máme Krügerovým dávat trochu našeho čokoládového nápoje a platit jim ještě více. Válka nás nezanechala beze stopy. Senátor Lattmann již dostal ode mě značnou částku pro vdovy, sirotky a raněné. Nemůžeme přece živit celý svět.“ Frieda cítila, jak v ní vzrůstal vztek. Příliš dobře si pamatovala, jak byla její matka zaražená, když její otec následoval senátorovu výzvu k darům až příliš velkoryse, jak se tehdy Rosemarie o tom nepříjemně zmínila. A nyní by to měla být její zásluha?

Chvilí obě mlčely. „Kdyby se tvůj otec konečně postaral o opravu našeho gramofonu,“ řekla nakonec Rosemarie a povzdechla si. „Pak bych měla alespoň nějaké rozptýlení a zábavu.“

„Mohly bychom si zajít do Národopisného muzea,“ navrhla Frieda.

„Drahoušku, srdce moje, co bych tam dělala?“

Frieda by si ráda se zájmem prohlížela zvláštní šaty nebo člny, jaké v hamburském přístavu nebylo možné vidět, stejně jako vystavené hliněné mísy a zakřivené šavle, a zasnila by se trochu o velkém širém světě.

„Pamatuješ si na to hrozné představení v Hagenhecku?“ zeptala se náhle matka. „Byla jsi ještě velmi malá, bylo ti pouhých sedm nebo možná osm let. A ty jsi se vůbec nebála! Ještě dnes mi běhá mráz po zádech, když si vzpomenu na to, jak moc jsi se přiblížila k těm indiánům.“

Frieda jí připevnila poslední sponku do vlasů a sklouzla na pohodlnou lenošku vedle své matky. „Byli přece hodní, čeho jsem se měla bát?“

„Cože, hodní?“ Rosemarie si ohmatala hotový účes, vytáhla zrcátko osázené perlami a prohlížela si práci své dcery. „Když si jen vzpomenu na to, jakou měli barvu kůže, tak tmavě rudou, jako by je slunce úplně spálilo. A jak byli pomalovaní...“ Znovu se podívala na svou dokonale nalíčenou pleť, spokojeně přikývla a zrcátko zase odložila. „Ne, srdce moje, byly to opravdu strašidelné postavy.“

K večeri podávala Henriette první jarní chřest z Marschlandu s platýsem. Bílý ubrus byl dokonale naškrobený, lesknoucí se porcelán vedle stříbrného nádobí opravdu zářil. Matka by nepřipustila nic jiného, i kdyby všechno kolem ní leželo v troskách.

„Dal bych si raději pořádný kus masa,“ zabručel dědeček Karl u stolu poté, co matka odříkala modlitbu a popřála všem dobrou chuť. „Nevím, proč se všichni do toho chřestu tak zbláznili.“

„S rozpuštěným máslem je jako pohádka,“ nadchl se otec. „To se divím, otče, že mu nepřijdeš na chuť. Pokud Rosemarie pěkně poprosíš, přijde zítra na stůl jistě domácí kuřátko. To už jsme dlouho neměli, že, Růženko?“

„Máslo a kuřátko,“ zamumlala Frieda, „Gertrud Krügerová by byla jistě ráda, kdyby mohla takové jídlo naservírovat Ernstovi na

přivítání. Ve válce velmi zeslábl,“ řekla pak hlasitěji, aby se ujistila, že dědeček porozumí každému jejímu slovu. Už několik let dobře neslyšel. „A kvůli tomu i hůř vidím,“ rád vtipkoval.

„Oni nepotřebují žádné máslo. Potřebují trochu pořádného kakaa,“ oznámil. Frieda se spokojeně usmála. Přesně v tuto jeho reakci doufala.

„Kakao postaví člověka na nohy,“ pokračoval dědeček. „Donkonce i toho, kdo onemocněl nebo zeslábl kvůli nesprávnému medikamentu promovaných šarlatánů a diplomovaných idiotů.“

„Máš pravdu, dědečku. Neměli bychom tedy přinést Krügerovým trochu z naší dobré čokolády? Právě teď, když se Ernst vrátil z války?“

V očích svého otce spatřila radostný záblesk.

„Ano, měli by od nás něco dostat,“ souhlasil Karl. „To by jim pomohlo znovu nabýt síly.“

„Už jsem ti řekla, že jsi příliš velkorysá, srdce moje,“ upomenula ji Rosemarie.

„Známe Ernsta od narození,“ odpověděl otec něžně. „Dvě plechovky našich dobrých čokoládových vloček nás nezruinují. Přijď za mnou zítra do mé kanceláře, hvězdičko. Myslím, že Gertrud bude ráda, když jí dáreček předáš ty sama.“ Frieda se rozzářila. Její matka šetrně uřízla špičku chřestu, ale zdržela se dalších komentářů. Zdálo se, že dědeček Karl zapomněl, jak zelenina z Marschlande chutná, a nechal si od Henrietty naservírovat další porci. Na krbové římse tikaly hodiny z ořechového dřeva a z dlouhé stěny naproti oknům ze zlatého rámu přísně vyhlížel Friedin pradědeček Theodor Karl. S jedním obchodním společníkem založil společnost Hannemann & Tietz – Import s koloniálním zbožím a udělal něco velmi důležitého během Velkého požáru v roce 1842, když hořela v plamenech polovina města Hamburku. Nic víc o něm Frieda nevěděla.

Její matka si hlasitě povzdychla.

„Ale, Růženko, co tě trápí u srdce?“ otázal se Albert.

„Jsem ráda, že se Ernst vrátil domů.“

„Vážně? On se vrátil? Ernst od Krügerů?“ Dědeček Karl se távavě podíval na svého syna a ten jen přikývl. Dědeček začal být pozvolna unavený.

„Jenže teď musím ještě více myslet na našeho Hanse. Pořád leží v nějakých zamořených zákopech a bojuje o svůj život.“ Matka složila příbory na zpola plný talíř a otřela si ubrouskem koutky očí a pak ústa.

„Ale ne, Růženko, to určitě ne. Válka již skončila.“

„Bohužel ne,“ zahučel mezitím dědeček. „Nebyli jsme zdaleka ani poraženi. Alespoň ne na bojišti. Nikdy nepochopím, že se Vilém vzdal svého trůnu. Po tomto směšném příměří nám všechno vezmou. Republika!“ A s opovržením odfrkl. „Jako bychom toho ve válce už neztratili dost.“ Rozzlobeně šermoval vidličkou ve vzduchu. „Já jsem starý, zvládnou to, však mi zbývá málo času. Ale vy? Ještě se budete divit, až dělníci budou mít najednou slovo se socialisty.“

„Nech toho, otče.“

„Je to přece pravda. Teď už hlasují i ženy.“ Dědeček vybuchl smíchem. „Kam to povede? Později si na moje slova vzpomenete.“

Srdcervoucí vzlyk matky zabránil dědečkovi Karlovi, aby mohl požadovat znovuustavení Viléma jako císaře, jak to velmi rád dělával.

„Kdybych si tak mohla být alespoň jistá, že je náš chlapec stále ještě naživu,“ zašeptala plačtivým hlasem.

Otec svou ženu něžně pohladil po ruce a začal jí, jako pokaždé, když došlo na Hanse, konejšivě domlouvat. V takových chvílích se Frieda vždy cítila provinile. Že to přece nebylo spravedlivé, že ona jako dívka nemusela bojovat za svou vlast. Že by její rodiče možná raději obětovali dceru, která by je dříve nebo později stála jen pěkné věno, místo aby se museli vzdát nástupce, který by měl jednou hrdě pokračovat s vedením rodinného podniku. Ona ale přece nemohla za to, že se narodila jako dívka. Věno ji vůbec

nezajímalo a nejraději by šla sama do učení ve firmě Hannemann & Tietz.

„Máš chuť dělat společnost svému starouškovi, hvězdičko?“

Právě dojedli a otec na ni pohlédl s nedočkavostí. „Můj *Imperator* dnes dostane nové sloupy pro svůj krytý bazén.“

„To si určitě nenechám ujít.“ Frieda ho následovala do pokoje, v němž se věnoval kutilství. Byla to tmavě obložená místnost, která původně sloužila jako kuřácký salonek. Ale ani otec, ani dědeček nekouřili, což byla neobvyklá okolnost, která opakovaně vyvolávala posměch nebo údiv mezi hamburskými obchodníky.

Uprostřed místnosti byl obrovský stůl a ve vestavěné skříní byly nahromaděné všechny druhy dřeva, lepenky, lepidla a barvy. Stejně jako jeho otec a dědeček byl rovněž Albert Hannemann obchodníkem, a nebylo nic, co by o pěstování a dovozu surového kaka nevěděl. Ale jeho velkou vášní byly lodě. Protože neměl čas na to, aby si zboží, se kterým obchodoval, přes oceány sám přivážel, věnoval se alespoň stavbě lodních modelů. Když byl před sedmi lety v hamburském přístavu spuštěn *Imperator*, začal se stavbou svého prvního modelu. Frieda nikdy nezapomene na tu podívanou a trpytící se atmosféru. Vzpomínala, jako by to bylo jen pár dnů, jak jí vzrušený a nadšený otec při pozdravu málem zlomil ruku. Ani si nepovšimla, že mrholilo, když sám císař Vilém II. slavnostně pojmenoval obrovský parník svým jménem. Uvědomila si to až doma, když ji matka kvůli mokřým šatům vyhubovala, protože byla úplně promočená, a jak jí kvůli tomu bylo chladno. Hans musel zůstat tenkrát doma s horečkou a po několik týdnů se stále hněval, že o tento zážitek přišel. I když Frieda svého bratra litovala, byla ráda, že mohla sdílet tuto chvíli sama se svým otcem.

„Zatraceně!“ bručel znovu a znovu. „Toto je Ballinovo mistrovské dílo. O tom není pochyb. *Imperator* se nepotopí jako *Titanic*, ale našemu hanzovnímu městu a celé Německé říši bude prokázat po dlouhou dobu velkou čest!“ Jakmile byla loď spuštěna,

Albert Ballin umožnil jejímu otci, aby si prohlédl vnitřní části lodi, a byl to on sám, kdo mu obstaral fotografie, které mu nyní posloužily jako předloha pro jeho model. *Imperátor* bude prokazovat Hamburku po dlouhou dobu čest? Mýlil se. Pouhý rok po jeho první plavbě ho válka připoutala řetězy. A nyní, jako válečné odškodnění Velké Británii, musela loď definitivně opustit Hamburk.

„Vidíš, tady mají být umístěny sloupy,“ vysvětloval jí Albert a uchopil prsty jemné kousky dřeva, které si předtím připravil. Kolik hodin asi strávil při jejich vyřezávání a malování?

„Můžu se podívat?“ Natáhla zároveň ruku a otec jí podal jedno z maličkých uměleckých děl.

„Jsou překrásné,“ zašeptala. „A vypadají přesně jako ty na obrazku.“ Pohledem očí přecházela z fotografie znovu na malé dřevěné tyčinky a zpět. Neuvěřitelné, všechno se dokonale shodovalo! Spodní třetina byla hladká a umělecky nabarvená, horní část, která se mírně zužovala k jednoduché hlavici, byla rýhovaná.

„Samozřejmě. Všechno musí vypadat jako na skutečné lodi,“ vysvětlil s hrdostí. Pomocí pinzety převzal od Friedy miniaturní verzi mramorového sloupu a postavil ji vedle pravoúhlého bazénu, do něhož vedla dvě schodiště s půvabným zábradlím.

„Ale *Imperátor* je na boční straně otevřený,“ poznamenala překvapená Frieda, když si před lety model prohlížela poprvé.

„Však ano, hvězdičko, jinak bys nemohla vidět tu nádheru v podpalubí.“ Kromě třípatrového bazénu, holiče a parních lázní zde v průběhu let přibyla zimní zahrada s palmami a restaurace, jejíž kuchyni řídil Ritz-Carlton. Jak se otec po prohlídce s uznáním zmínil, nechyběly tam samozřejmě salony s hedvábnými nástěnnými závěsy a křišťálovými lustry, a dokonce ani tělocvična. Největší osobní loď na světě byla tak obrovská a tak extravagantně vybavená, že si s jejím modelem otec pohraje ještě dalších sedm let. Několik minut ho tiše pozorovala, jak pevnou rukou vkládal na své místo jeden sloupek za druhým a připevňoval je kapkou lepidla.

Pak ji napadla jiná myšlenka, a ještě než by se nad ní déle zamyslela, už byla venku: „Chybí mi velmi lyceum. Jsem ráda, že mám už několik týdnů k dispozici tvoji knihovnu. Myslím, že bych bez tvých knih nudou umřela.“

Zasmál se. „Na šestnáctiletou mladou dámu je to zvláštní prohlášení. Měla by sis chtít jít zatančit nebo na nás naléhat, že potřebuješ nové šaty.“

„Matka si často stěžuje, říká, že má tolik věcí, o které se musí starat, ale v podstatě většinou neví, co se sebou dělat,“ pokračovala a nevšímala si otcova varovného pohledu. „Nechci, aby byl můj život takový, tatínku. To prostě není pro mě.“ Zoufale se na něj podívala. „Celý den jen kontrolovat služebnictvo, starat se o účes nebo sledovat nejnovější módu, to přece nemůže být v životě všechno.“ Nemělo by to být tak těžké pochopit. Zvláště pro někoho, kdo miloval svou pracovní kancelář stejně jako svůj kutilský salonek. „Nebo pomysli jen na dobrou Gertrud Krügerovou. Je závislá na tobě nebo na jiných pánech, kteří ji zaměstnají. Nechtěla bych být neustále závislá na druhých,“ řekla vážným tónem.

„Ale takové nebezpečí přece vůbec neexistuje, hvězdičko,“ odporoval jí otec něžně. „Dostaneš mimořádně štědré věno, se kterým si tě s radostí vezme nějaký bohatý mladý muž. Možná bude dokonce dost bohatý na to, že se zřekne daru přepychové nevěsty,“ dodal tišším hlasem. „Tak budeš navždy nezávislá.“

„Co jsi to řekl?“ Tím mužem přece nemohl být její Ernst. Copak ji neposlouchal? Náhle zablikalo světlo. Kolísání proudu, jak se často stávalo. Otec, který právě odstraňoval přebytkovou kapku lepidla, zachytil pinzetou jeden ze dvou žebříků, které vedly do miniaturního bazénu.

„Sakra,“ zaspílal.

„Vidíš, to je potrestání za to, že jsi tak vyděsil svou hodnou dceru!“

S nosem těsně nad bazénem si prohlížel svou práci. „Mám štěstí, nic se nestalo.“ Vydechl úlevou.

„Ty říkáš svatbě s bohatým mužem nezávislost? Já nechci být závislá na nikom, ani na manželovi!“ Když Frieda uviděla, jak se usmál zpod kníru, přimhouřila oči. Nejraději by se na něho obořila, ale rodiče ji často napomínali, že se nesluší, aby mladá žena nechávala svým emocím volný průběh. Bylo by určitě lepší, kdyby se pokusila svému otci dokázat, že již má o své budoucnosti jasné představy.

„Prosím, dovol mi, abych se vyučila jako obchodní příručí! Informovala jsem se a jsou slyšet jen dobré věci o škole Grone. Otče, prosím tě, moc bych tam chtěla studovat!“

Odmítl mávnutím ruky. „Ne, Friedo, to nepůjde,“ řekl a otočil se zpět ke své práci se dřevem.

Co se to děje? Když byli sami, vždycky si ho dokázala omotat kolem malíčku. Alespoň od něho očekávala, že si v klidu vyslechne její plány.

„Tak proč jsi mě povzbuzoval, abych četla tvé knihy? Dal jsi mi všechny spisy o kakau, jeho pěstování, jeho léčivé síle a zpracování. A požádal jsi mě, abych si také přečetla články o podvojném účetnictví, i když jsi věděl, že je považuji za velmi nudné. Proč bych tedy nikdy neměla pracovat ve tvé kanceláři?“

„Jsi žena, hvězdičko. Co bys chtěla dělat v mé kanceláři?“

„Ukládat korespondenci, vést obchodních knihy. Vše, co je třeba udělat.“

„O to se bude starat tvůj bratr.“

„Ale můj bratr tady teď není,“ přerušila ho a vysloužila si pohled, který ji okamžitě umlčel. „Omlouvám se,“ zamumlala, „tak jsem to nemyslela.“

„Jakmile se vrátí, nastoupí do učení.“ Než mohla znovu protestovat, pokračoval: „Kromě toho, do důchodu mám ještě daleko a v kanceláři jsou dva zkušení prokuristi, kteří budou stát po jeho boku. Tvoje matka a já máme s tebou jiné plány.“

Jiné plány? To znělo, jako by už byly hodně konkrétní. Jak mohli její rodiče rozhodovat o její budoucnosti za jejími zády,

aniž by si vyslechli její názor nebo ji alespoň o něčem informovali? Začala propadat zoufalství, cítila se bezmocná a velmi rozzlobená.

„A co je to za plány?“

„Dal jsem ti k přečtení všechny tyto věci, protože si přeji, abys rozuměla základům obchodního podnikání. Doba se mění. Myslím si, že je to nyní velká výhoda, když o tom může muž rozmlouvat se svou ženou.“

Kapitola 2

Byl teplý květnový den. Přestože bylo ještě časně ráno, slunce už mělo úžasnou sílu, což bylo na krajinu v Hamburku dosti neobvyklé. Frieda se ocitla na Deichstrasse, za ní stála jednoduchá budova, která sloužila jako domov i kancelář. Nejenže bylo na tu roční dobu docela horko, ale dlouho už nepršelo, takže hladina vody v kanále Nikolaifleet, jenž byl hlavním ramenem delty řeky Alster, klesala a na zdech zanechávala tmavou špinavou čáru. Už by to netrvalo dlouho a byly by vidět první těžké dřevěné kůly v bahnité zemi, na kterých stála většina vícepatrových skladů a kancelářských budov. Pak by i čluny těžko manévrovaly v plytké vodě. Tak daleko by to ale snad nedošlo. Jestli se v Hamburku dalo na něco spolehnout, tak to byl déšť. A už bylo načase, aby přišel, protože to tam začínalo zapáchat zatuchlinou. Než Frieda došla na Hopfenmarkt, rozhlížela se, aby se ujistila, že v blízkosti není žádný z obchodníků nebo kapitánů, kteří pracovali pro jejího otce. Pak si začala poskakovat jako kdysi, když byla malá holka. Pravou nohou udělala krok vpřed a pak skok vpravo, poté krok vpřed levou nohou a skok vlevo. Dlouhé tmavě hnědé vlasy spletené do copu se odrážely a poskočily jí na zádech při každém skoku v pravidelném rytmu.

Co to říkal Ernst, kde to vlastně byl? V Africe? Bude jí o tom jistě dlouho vyprávět. Frieda se usmála. Jak moc se bála o svého kamaráda. Stále ještě nemohla obsáhnout své pocity štěstí. Nyní si byla jistá, že se Hans také brzy vrátí domů. S každým dnem, který

uplynul od příměří, s každou vlnou vojáků vracejících se domů, se její naděje ztrácela. Ale teď nabyla znovu na síle.

Čím více se přibližovala k Hopfenmarktu, tím silnější byla hladina hluku, kterou dokázalo vytvořit město o takové velikosti, jako je Hamburk. Farmáři pocházející z Vierlandenu a Marschlandenu hovořili nářečím nejen mezi sebou, ale také se zákazníky, se služebníky obchodníků, se senátory a s manželkami dělníků z loděnice a s lidmi z městské čtvrti. Frieda milovala dolnoněmecké nářečí. Znělo velmi příjemně a upřímně. Při nejlepším vůli na světě si nedokázala představit, že by někdo mohl v dialektu zalhat nebo podvádět.

Všude kolem ní byl čilý ruch. Muži v bílých košilích a tmavých vestách a ženy v dlouhých zástěrách s kulatými slaměnými klobouky se zahnutou krempou nabízeli k prodeji své zboží. V posledních letech na toto místo přicházelo stále méně farmářů, kteří zde vychvalovali své ovoce a zeleninu, uzeniny, šunku a mléčné výrobky a nabízeli je v košících na sobě naskládaných nebo rozložených na ubrusu. Potraviny byly vzácné a občas dokonce bylo slyšet o vykrádání obchodů s lahůdkami. Ti, kteří si něco mohli vypěstovat sami, už vůbec do města nejezdili, ale prodávali své produkty přímo na svém statku. Nebo se všechny z nich dostaly rovnou na jejich vlastní talíř.

Na dlažebních kostkách na okraji tržiště stál hnědý kůň. Byl přivázaný k vozíku a čekal, že zase vyjede z velkoměsta. Frieda k němu přistoupila a pohládila ho na měkké kůži kolem nozder.

„Jsi to hezký chlapík,“ zašeptala něžně a poplácala ho na krku. „Užíváš si stínu svatého Nikolaje?“ Dědeček Karl jí vyprávěl, že věž mohutného hlavního kostela byla kdysi nejvyšší budovou na celém světě.

„Hej, dívenco, chceš jablíčko?“ řekl někdo v nářečí.

„Ó, matičko, to jste mě polekal!“ Kde se ten muž tak náhle vzal? „Jablko v tomto ročním období?“ Snažila se zjistit, co skrýval v ruce. Bylo to kulaté a fialové. Rozhodně to nemohlo být jablko.

Když se tak trochu škarohlídky zasmál, byly mu vidět smutné zbytky jeho křivých zubů. „Jsi chytrá, dívkeno. Ne, jablka ještě nejsou. Mám ale rebarboru.“ Přestal se smát a najednou se lesk z jeho očí vytratil.

„A kedlubny, jestli se nepletu,“ dodala, a když se na ni překvapeně podíval, ukázala na zeleninu, která mu vykoukla mezi prsty.

„Jsi chytrá, dívkeno,“ zopakoval a odtáhl pryč.

Opustila tržiště, odbočila do staroměstské ulice Grosser Burstah a rychle došla k radnici s burzou. Jaký rozdíl to byl oproti shonu na trhu. Tam byly bída a nedostatek jasně viditelné, tady se zdál hanzovní svět stále ještě v pořádku. Muži v oblecích a kloboucích spěchali dovnitř a ven.

Dámy v dlouhých róbách s nařasenými slunečníky se procházely po radničním náměstí směrem na Jungfernstieg a k řece Alsteru. Frieda vzhlédla k věžím nově postavené radnice. Byl to skutečný pohádkový zámek! Věž sice nebyla zdaleka tak vysoká jako věž svatého Nikolaje, ale se svými mnoha špicemi a ozdobnými kudrlinkami, s nesčetnými postavami a zakřivenými římsami vypadala, jako by ji mohl obývat pouze král. Pár kroků za prostorným náměstím zabočila doprava na Bergstrasse. Otec se mnohokrát zmínil o tom, že se vzdá jejich domu. V té době musel zacházet s penězi opatrně a na Deichstrasse byl dům opravdu dostatečně velký, jak na bydlení, tak i jako kancelář. Ale nemohl se rozloučit s jednoduchou budovou z červených cihel se zaobleným štítem. Byl to dům jeho rodičů, ve kterém vyrostl. Ne, pravděpodobně by se nerozhodl dům jen tak prodat, už jen proto, že by to dědečkovi Karlovi zlomilo srdce. Kromě toho by v těch dnech stěží dostal tolik peněz, jaká byla skutečná hodnota domu. Bylo by lepší za to dostat málo než za to muset platit, prolétlo jí hlavou. Přední dveře byly nedávno rozbité, když se někdo pokusil vloupat dovnitř. Ale co o tom sama věděla? Její otec si přece počínal správně.

Frieda vstoupila. Ve vzduchu byl cítit prach a vůně papíru.

„Dobré ráno, slečno Hannemannová,“ ozvalo se směrem k ní. Přátelsky pozdravila úředníky, než vyběhla po schodech do prvního patra, kde měl kancelář její otec. Zaklepala a druhou ruku položila na kliku. Jakmile uslyšela otcův hlas, otevřela ihned dveře a málem se srazila s Ernstem.

„Jejda!“ rozzářila se na něj Frieda.

Uskočil od ní zpátky a prohodil: „Promiň, jsem to ale nešika.“

Co s ním najednou bylo? Dříve by si ji dobíral, jaká že je to puntičkářka. Nebo by vyčkal, kterým směrem by se rozhodla vydat, aby se mu vyhnula, takže on se jí znovu mohl vplést do cesty a srazit se s ní ještě jednou. Určitě to byla přítomnost jejího otce, která ho v tom brzdila.

„Mám raději odejít?“ otázala se.

„Ale ne, hvězdičko, jen tady zůstaň. Možná tento tvrdohlavý muž dá na tebe.“ Ukázal na Ernsta, který nyní stál strnule před oknem a upravoval si svou čapku bez kšiltu. „Představ si, že mě právě požádal, abych ho přijal zpátky jako poslíčka.“

„Potřebuji práci. A to okamžitě.“

„Rozumím ti.“ Její otec si povzdechl. Zdálo se, že to nebylo poprvé, co si oba takto vyměňovali názory. „Chceš si vydělat peníze, aby tvoje matka už nemusela dřít v přístavu. Kdo by to nechápal? Jsi skvělý mladý muž, Ernste, opravdu.“ Ernst zíral na špičky svých bot. Vypadaly, jako by je dnes ráno rychle vyleštil svými slinami, aby udělal dobrý dojem. „A svůj názor nezměním! Všude jsou potřební silní mladí muži, kteří rychle rozumí věcem, jako jsi ty. Brzy ti bude šestnáct, což je dobrý věk na nástup do učení. Mohl by z tebe být dobrý obuvník, tiskař nebo chceš-li i knihař.“

Frieda se střídavě dívala nejprve na jednoho a pak na druhého. Proč by se Ernst nemohl vyučit u otce? Ale tentokrát raději mlčela, jinak by tomu její otec znovu špatně rozuměl a myslel by si, že nevěří v Hansův návrat.

„Jako dělník si můžeš vydělat víc. Nechceš být přece po celý život poslíčkem nebo nekvalifikovaným pomocníkem,“ pokračoval její otec.

„Jako dělník si mohu vydělat více?“ Ernstovi zajiskřilo v očích. „Ale jen pokud nebudu nezaměstnaný a nebudu muset stát frontu, abych si vyžebrał almužnu. Nebo mě neubijí k smrti při stávce či povstání. Ne, děkuji mockrát.“ Pohledem přejel Friedu, která na něj zděšeně zírala, protože ho ještě nikdy předtím neslyšela takto mluvit.

„Je mi to líto,“ zakoktal, „ale je to pravda. Maminka mi vyprávěla, co se tady dělo a co se ještě stále děje. Brzy to tu bude horší než ve skutečné válce.“

„Ale, prosím tě,“ řekl Friedin otec vlažně.

„Je to opravdu síla,“ pokračoval Ernst tišeji, „viděl jsem dopisy několika kamarádů, které jim přišly z domova. Všechno je v nejlepším pořádku, psalo se v nich vždycky. Máme se dobře. V žádném případě!“ Smutně zavrtěl hlavou.

Albert Hannemann s rozvahou přikývl. „Máš pravdu, chlapče, Rosemarie psala podobné dopisy i našemu Hansovi. Aby nebyl smutný a na frontě kvůli tomu prostě netrpěl.“ Povzdechl si. „Kdo ví, jestli se k němu vůbec nějaký dopis dostal.“

Muži se na chvíli odmlčeli. Zvenčí se ozývalo klapání koňských kopyt, zvonivý rachot tramvaje a tu a tam klakson projíždějícího automobilu. Jediné, co bylo slyšet přímo v kanceláři, bylo tikání tří hodin, které visely nad dlouhým příborníkem z ořechového dřeva. Jedny hodiny ukazovaly čas v Hamburku, druhé v Kamerunu, v zemi, odkud se dováželo největší množství surového kaka. Třetí hodiny byly nastaveny na newyorský čas, kde si jeden bratr dědečka Karla otevřel vlastní obchod.

„Tak dobrá, Ernste, rád tě vezmu. Víím, že jsi zodpovědný a že se na tebe jako na posla mohu spolehnout. Teď se ale musím vydat k nákladním lodím do Brooku. Myslel jsem si, že by obchodování s kakaem byl dobrý nápad.“ Hlasitě zasténal. Když si všiml

Ernstova tázavého pohledu, vysvětlil mu stručně, že jen před několika dny založili tuto hospodářskou sekci výrobci i dovozci společně s Reichsbankou a s ministry v Berlíně. Byl to zoufalý pokus bojovat za společné zájmy a proti nesnázím, jako jsou zvýšení cla, vysoké ceny a nedostatek cukru. „Ach, to ty taky ještě nevíš.“ Suše se zasmál. „Nyní jsem dovozcem i výrobcem. Moje dcera ti to bude vyprávět, ta si oblíbila výrobu. A musím uznat, že má i talent na docela chutné recepty.“

„Ale ta hospodářská sekce,“ navázal na to Ernst, „říkal jste, že jste si myslel, že to bude dobrý nápad. Není tomu tak? Zní to docela rozumně.“

„Ano, ale je s tím především spousta práce a vyžaduje to hodně času. Jsem obchodník, Ernste, chci hlavně prodávat. Na ministerstvu a v cukrovarnickém sektoru se pouze diskutuje. Teď už ale opravdu musím jít.“ S těmito slovy vstal zpoza svého těžkého stolu. „Postaráš se o to, aby se moje dcera vrátila domů v pořádku?“

„Samozřejmě, pane Hannemanne.“

Ernst si nejprve odnesl dvě plechovky čokoládových vloček, které mu daroval Albert Hannemann, do malého bytu Krügerových v suterénu. O minutu později již stál s Friedou na Bergstrasse. „Už ani nemusíme jít na naše staré místo, kde jsme se setkávali,“ řekl. „Kam půjdeme? Na Jungfernstieg? Nebo se chceš hned vrátit domů?“

„V žádném případě! Chci se nejdříve dozvědět všechno o Africe a o tom, cos prožil.“

„A já o tvé tajuplné výrobní činnosti.“ Konečně se mu v očích znovu zablesklo.

„Pojďme se podívat do Speicherstadtu na budovy skladů. Už jsem tam dlouho nebyla. Zdá se mi, že se skladiště stále více rozrůstají.“

„Aspoň v tomto ohledu ses nezměnila. Díky bohu!“ zvolal. Jak zvláště se na ni podíval.

„A v jakém ohledu jsem se změnila?“ zeptala se, když přecházeli přes rybí trh. Ale on jen pokrčil rameny.

Proč s tím vlastně začala? Pokračovali mlčky dále ulicí Brandstwierte, až došli k celnímu kanálu. Jaká nádhera! Pokaždé, když se tu ocitla, vyrazilo jí to dech. Na Brookinseln se před ní tyčila pevnost z červených cihel. Obrovská skladiště stála vedle sebe a tvořila jakousi jednotnou zeď. Římsy a vlysy ji rozdělovaly do symetrických sekcí, jejichž krásu a eleganci zvýrazňovaly ornamenty ze zeleného a žlutě glazovaného kamene. Frieda zaklonila hlavu, aby se podívala až úplně nahoru, kde se na modré obloze vyjímalý štíty, které chránily navigátory. Některé dveře byly otevřené a pytle a koše byly zvednuté pomocí silných lan na mnoha patrech skladiště. Za velkými okny ve spodních patrech pracovali obchodníci a jejich úředníci, zatímco se nad jejich hlavami tísnilo zboží, které nakupovali z celého světa, a pak se následně prodávalo do všech zemí. Rackové vřeštěli a za letu slídili, jestli někde není co ukrást. Muži křičeli rozkazy, koně zapřažené do naložených vozů netrpělivě řehťali, voda žbluňkala a šplouchala, když kolem proplula loďka. Frieda polkla.

I když odtud mohla vidět jen několik trajektů plujících sem a tam a stěží velké plachetnice opodál v zadní části přístavu, jasně cítila, že se tam před ní otevírá brána svobody. Jen kousek dál se pak po Labi dopluje do Cuxhavenu a tedy až k Severnímu moři. Často celé hodiny studovala otcův atlas a představovala si, jaké to asi je plavit se na lodi. Do Anglie to nebylo daleko a s dostatkem zásob se dalo cestovat až do Grónska. Jaké dobrodružství – věčný led. Ale Anglie by jí stačila. Pomyslela na Stonehenge, na Jamese Cooka. Neprozkoumal on přece sám některé země, ze kterých její otec dovážel kakao?

„Zapustila jsi tu kořeny, nebo co?“ Ernst stál před ní se zkříženýma rukama a zdálo se, že ji už dlouhou dobu sleduje.

„Co? Ach ne, pojďme dál.“

Přešli přes most Kornhausbrücke. Všude byl cítit svérázný pach přístavu, směs lehce zkažené vody, kávy, koření a koňského hnoje.

Ernst se zastavil znovu u zídky na konci mostu. „Tak už mi konečně vyprávěj. Jak je to vlastně s tou manufakturou na čokoládu?“

Frieda položila ruku na cihlovou zídku, která byly teplá, zahřátá sluncem. Bez dalších okolků se opřela, vyšvihla se a jedním skokem se na zídku posadila. „Tvoje matka bude mít radost,“ řekl Ernst se širokým úsměvem.

„Stejně se stále kvůli něčemu rozčiluje,“ odpověděla s pokrčením ramen a rukou poklepala na místo vedle sebe. Zaváhal, pak také vyskočil a držel se od ní v určité vzdálenosti. Co to říkal předtím? Že se v nějakém ohledu nezměnila. Byl to však on, kdo se změnil. Odsunula tu myšlenku stranou.

„Manufaktura,“ začala Frieda, „Hannemannova vynikající hamburská čokoláda. Můj otec měl tento nápad ještě před válkou, když už čokoláda nebyla jen pro bohaté. Proč bychom měli nechat Sprengela, Stollwercka a Hacheze diktovat ceny, říkal on sám, když je trh zaplaven syrovým kakaem? Bylo by lepší, kdybychom si část bobů zpracovali sami a vydělali bychom na tom víc než jen z jejich prodeje. Takhle si to představoval.“

„Jenomže během války se do Hamburku už nic nedostalo. Maximálně přes objížďky. O záplavě kakaa se v tuto chvíli dá jen stěží mluvit.“

„Přesně tak.“ Zamrkala. „Myslím, že nápad prodávat svou vlastní čokoládu byl prostě příliš dobrý na to, aby se dal uskutečnit.“ Zasmála se. „Kromě toho si všichni mysleli, že válka skončí dříve, než bys do pěti napočítal.“

„To by bylo skvělé.“ Nohy mu visely dolů a patami střídavě narážel do zdi. „Mohla by sis klidně počítat i do tisíce a válka by stejně neskončila.“

„Otec měl totiž ještě něco přes tři tisíce pytlů kakaových bobů. A bál se, že mu budou zabaveny. Tak si z nich raději vyrobil své

první vlastní tabulky a vločky na čokoládový nápoj. Už dávno si koupil konšovací stroj.“

„Co prosím?“

„Konšovací stroj. Ten rozmíchá kakaovou hmotu a zajistí, aby se nedrobila, ale byla výborně krémovitá.“

„Jen při pomýšlení na to se mi už sbíhají sliny.“

Frieda se znovu zasmála a přikývla. Pak mu pověděla, že její otec uzavřel dohodu s Gerem Mendelem, který vede obchodní dům na Jungfernstiegu. Jen tam bylo možné si čokoládu Hanne-mann zakoupit. Jako exkluzivní zboží a jen na základě osobního doporučení. „Pod pultem,“ zašeptala a seskočila ze zdi dolů.

Procházeli se pomalu směrem na Kehr wieder.

„Tvůj otec je fikaný. Myslím chytrý. Nejenže se během války nedostalo nic do přístavu, ale také z něj téměř nic neodjelo pryč. Ale jeho sklad byl stále plný. Takže on si čokoládu vyrábí sám, tomu opravdu říkám fik-... chytré,“ řekl s obdivem. „Kromě toho blahobyt už dávno není všechno.“

Podívala se na něj úkosem. „Jsi to opravdu ty, Ernste Krügere? Copak jsi mi vždycky neříkal, že život je především cesta k dosažení bohatství?“

„Pokud jde o mě, samozřejmě, že ano! Já sám zatím ještě nic nemám. Ale tvůj otec... pověst obchodníka nezávisí pouze na jeho bohatství.“

„Ale?“

„Především na tom, zda je vynalézavý a zda se odváží udělat něco, co před ním ještě nikdo nezkusil. Tvůj otec má nápady a vize. To je důvod, proč má jméno Hannemann v Hamburku tak dobrou pověst.“ Hrdě naklonil bradu. „Proto mě tak baví pracovat pro něho. Mohu se stále něco nového učit a něco ze mne jednou bude.“

„Nejenom poslíček,“ dodala tiše s rozvahou.

„Ale ne, to je přece v pořádku. Mohu u něho začít pracovat ihned zítra a matka už nebude muset jít dřít do přístavu. Všechno ostatní se zařídí.“

Frieda koutkem oka cosi zahlédla a zaslechla nato silné plesnutí. Racek v tu chvíli vysadil Ernstovi na rameno velkou nazelelalou skvrnu.

„To je ale hovno!“ vyprskla Frieda a jen stěží se ubránila zachvatu smíchu.

„Můžeš to říct nahlas. No, jestli ti tohle nepřinese štěstí? Všechno dobré přichází přece shůry, ne?“

Vytáhla kapesník. „Ne, nechej to tam!“ Mávl jen rukou. „To je velmi cenná věc.“

„Nechtěl bys snad s touhle cennou věcí běhat venku?“ Nadzvedla obočí, netrpělivě si odfrkla a přiblížila se k jeho rameni. „Chvilíčku, hned to bude.“ Ernst na okamžik odvrátil zrak, ale pak se otočil a jeho rty se dotkly hřbetu její ruky. Frieda strnula v pohybu. Jak byly měkké. Rychle odtáhla ruku. Bylo to zvláštní, ale docela se jí to líbilo. Bylo to nové a trochu vzrušující, takže krásné.

„Vidiš, říkal jsem ti přece, abys to nedělala,“ zamumlal.

„Není to přece moje vina, když se mi opravdu musíš dívat na prsty,“ bránila se.

„Zbytek si vyčistím doma sám,“ řekl a udělal krok stranou. „Díky.“ Znovu vykročili. Proč byl k ní najednou tak hrubý?

„Tvůj otec říká, že máš talent na recepty,“ začal po chvíli Ernst.

„Na chutné recepty,“ upřesnila s důrazem.

„Aha.“

„Například do košovacího stroje s kakaovou hmotou přidávám růžovou vodu. Dámy šílí po tomto aromatu.“ Jeho uznalý pohled způsobil, že jí poskočilo srdce. „No, tolik jich ještě neochutnalo,“ přiznala. „Prostě mě baví vymýšlet nové chutě... to bych mohla dělat celý den.“

Pohroužena do svých myšlenek pokračovala v chůzi. Museli si dávat pozor, kam dávají nohy, dlažební kostky nebyly vůbec nikde zarovnané a všude kolem se válel koňský trus.

„Mohla bych si zřídit manufakturu na čokoládu,“ zvolala najednou.

„Ty?“

„Ano, já. Proč ne?“

„Jsi přece holka.“ Odmlčel se. „Vlastně žena.“ Jeho oči nevěděly, kterým směrem se dívat. „Navíc jsi dcerou obchodníka, který má dobré jméno nejen v Hamburku.“

„No a co?“

„Co se to děje ve tvé krásné makovičce?“ Pobaveně zavrtěl hlavou a zvažněl.

„Podívej se na tvou matku. Má děti a vede domácnost. Kvůli tomu jste byly vy ženy stvořené.“

„Prosím tě, Ernste, časy se mění,“ vyštěkla na něj. „Můj otec mi dal na přečtení všechny své knihy o kakaových bobech a o vedení účetnictví, abych se se svým manželem, kterého jednou budu mít, mohla bavit o jeho podnikání. Můj otec to s mojí matkou nemůže dělat. Říká jí ‚papoušek‘, protože vypadá nádherně a obléká se do pestrých barev.“

Široce se usmál. „Je to přece legrační.“

„Legrační? Pcha. Krásné, ale hloupé, nemyslíš?“ Dřív než mohl cokoli namítnout, sama pokračovala: „Papoušci nepřemýšlejí, jen mechanicky opakují to, co se jim dostatečně dlouho říká.“ Zastavila se a kopl do kamene na cestě. Ten přeletěl vysokým obloukem a s dutým nárazem dopadl na kolo povozu.

„Dobrý zásah!“ kývl na ni Ernst.

„Nešla jsem na lyceum jen proto, abych si dobře popovídala s manželem, který není ani v dohledu.“

„Pročpak tedy?“

Frieda zmlkla. Ernst byl její kamarád a věřil, že je možné všechno, cokoli, co si člověk přeje z celého srdce. Proč ji tedy nepodpořil?

„Máš pravdu, stále více žen vykonává nějakou práci. Ale ne dobrovolně. Většina mužů byla za války na frontě, takže neměly jinou volbu. Mladé ženy musely zaskočit jako průvodčí nebo prodavačky. Ale všechno se brzy vrátí zase do starých kolejí,

Friedo.“ Postavil se před ní a pohlédl jí přímo do očí. „Ty pocházíš z dobré rodiny. A může se stát, že už je někdo v dohledu. Možná že ne zítra nebo pozítří. Určitě si ale vezmeš muže, který se o tebe postará, někoho, kdo tě bude na rukou nosit. Ty nemusíš pracovat.“

„Vážně začínáš mluvit stejně jako můj otec.“ Odfoukla si pramen vlasů z čela a předběhla ho. „Nemusím, ale chci,“ řekla vzdorovitě.

„Proč?“ Ernst stál znovu vedle ní. „Pojď se mnou!“

Táhl ji za sebou k ženě, která nesla obrovský koš. Ona sama byla tak malá, že by si člověk na první pohled mohl pomyslet, že jde o dítě.

„Hej ty, co to neseš v tom koši?“ zeptal se jí Ernst.

Malá žena se na něj rozzářila a ukázala mu velkou mezeru v dolní čelisti. „Citrony. Chceš dva? Jen za pět feniků.“

„Ne, ne. Jen jsem chtěl vědět, jestli citrony ráda prodáváš.“

Oči se jí rozšířily. Nejprve zírala na Ernsta, pak na Friedu. „Nejste blázen?“

„Prosím?“

„Myslí si, že to nemám v hlavě úplně v pořádku,“ vysvětlil Ernst, „protože se domnívám, že si tu celý den tahá ten těžký koš jen tak pro zábavu.“

Frieda se zhluboka nadechla, je to nespravedlivé představovat ji takovým způsobem, ale ta malá žena ji předběhla: „Já jsem přece *Zitronenjette* – prodavačka citronů. Co jiného bych tedy měla dělat?“

Ernst si založil ruce na hrudi. „Kecáš, *Zitronenjette* už přece dávno nežije!“ To byla pravda. Dokonce i Frieda slyšela vyprávět o ženě, která každý den chodila vybírat shnilé ovoce do přístavních kůlen a pak je prodávala. Všichni lidé v Hamburku ji znali a před několika lety byla v St. Pauli dokonce uvedena divadelní hra o jejím životě. Frieda si vzpomněla, že její otec četl v novinách, že Jette zemřela.

„Doufal jsem, že začala žít nový život někde jinde, daleko od Hamburku,“ prohlásil tenkrát. „Kluci ze St. Pauli se k ní chovali ošklivě.“

„Nemůžeš se přece vydávat za mrtvou – to se nedělá!“

Ernst byl rozhořčený.

„Všichni ji měli velice rádi. To přece není možné, že je najednou pryč! Tak teď ji zastupuji já,“ zaskřehotala směrem k nim.

Frieda se smála. Možná ta stařena nakonec nebyla tak zmatená. V podstatě to byl dobrý nápad, že by někdo jiný mohl zastoupit a zaujmout místo ztraceného člověka.

Hluboce zamyšlená se podívala směrem k přístavu, kde byl zakotven obrovský šedý parník.

„Ernste Krügere?“ ozval se hlas seshora. Frieda s údivem vzhledla k bloku H, kde se většinou skladovala káva, pokud se nemýlila. Kvůli praktické přehlednosti bylo celé skladiště ve Speicherstadtu rozdělené do bloků, které měly být označeny až do dokončení stavebních prací od A do Z. Alespoň to měla být malá pomoc, jak se orientovat při hledání určitého místa uskladnění. Frieda se však domnívala, že je stále dost obtížné se správně vyznat v malém obchodním městečku, které mělo dokonce svou vlastní radnici.

„Spreckeli!“ vykřikl Ernst.

Před oknem ve čtvrtém patře stál muž a mával oběma rukama. „Ne, tomu nemůžu uvěřit, jsi to opravdu ty,“ křičel a zářil. Potom se předklonil tak hodně, až se Frieda bála, že se každou chvíli převrátí a spadne dolů.

„Ano, jistě, já osobně!“ Ernst zvedl ruku, zamával svou čepicí a přitom se smál.

„Kde ses tak dlouho poflakoval? Všichni si mysleli, že tě zasáhl granát nebo kulka. Počkej, jdu dolů!“

O několik sekund později se Spreckel objevil ve dveřích. Na sobě měl tmavě modrou čepici s kšiletem, modré kalhoty a černé sako se dvěma řadami velkých kulatých knoflíků. Popošel čtyři

nebo pět kroků s otevřenou náručí, a jak byl konečně u nich, popadl Ernsta kolem ramen a zatřásl s ním, jako by se potřeboval přesvědčit, že to byl skutečně on.

„Panečku, mysleli jsme si, že je po tobě.“

„Ale kdepak, plevel nikdy nevyhyne.“

„Jakpak se máš, mladíku?“

„Zlým lidem se vždycky dobře daří, však víš.“ Znovu se smáli, objímali se a plácali se navzájem po ramenou.

Frieda si odkašlala. Oba se na ni podívali, jako by se tam zničehonic objevila, jako by ji tam někdo pokradmu přivedl právě v onu chvíli.

„Mohu se představit?“ Ernst lehce Friedě přikývl. „Friederike Hannemannová.“

„Ta od kakaového Hannemanna?“ Chlapec se na ni zvědavě zadíval a pak udělal obličej, kterým vyjadřoval svůj obdiv. „Aha, jasně, pracoval jsi u něho před válkou,“ řekl. „Takže to je dcera toho starouška?“

Frieda zvedla obočí. „Ne, ten staroušek je můj dědeček. Alespoň se tak domnívám.“

„Ach, pardón, nechtěl jsem být neuctivý.“

„A s kým mám to potěšení já?“

Ernst se praštil dlaní do čela. „Panečku, Heine, ty dokážeš lidi úplně zblbnout.“ Zavrtěl hlavou. „Promiň, Friedo, to je náš *Quartiermann*, vedoucí skladu Hein Spreckelsen.“

Trochu strojeně se uklonil.

„Ráda tě poznávám,“ řekla Frieda.

„Je mi to velkou ctí!“ Hluboce se poklonil. „Ale klidně mi říkejte Spreckel, tak mi říkají všichni, slyším na to.“

„Pověz mi, Spreckeli,“ začal Ernst a oči se mu rozzářily velmi zvláštním způsobem. Frieda znala ten pohled až příliš dobře, Ernst měl něco v plánu. „Tam nahoře, u tebe v třídícím patře, pracují ještě mladé holky, ne?“

„Proč se ptáš? Hledáš nevěstu?“ Spreckel se ušklíbl celou tváří.

„Ale to je přece hloupost,“ odpověděl Ernst a začervenal se. Frieda se musela smát. To mu to hezky oplatil. Vzhledem k tomu, že jí chtěl zrovna před chvílí vnutit nějakého ženicha. Ne, oba byli na manželství ještě příliš mladí.

„Jasně!“ řekl Spreckel. „Vždyť chlapi jsou přece všichni pryč. No, úplně všichni sice ne,“ a znovu poplácal Ernsta šťastně po rameni. „Díky bohu, že ne všichni. Ale z třídění se už odedávna stala ženská práce. Už dlouho to dělají naše *Kaffeemietjes*, třídičky kávy,“ dodal šťastně.

„Tak dobře. Ptám se kvůli slečně Hannemannové. Vážně, ona by chtěla pracovat.“ Ernst se zatvářil nevinně.

Spreckel v úžasu nedovřel ústa a kapka sliny mu stékala po spodním rtu. „*Mademoiselle* by chtěla být zaměstnaná u firmy Spreckelsen & Consorten?“ Frieda nevěděla, co na to říct.

Naštěstí Ernst spěšně objasnil: „No, alespoň by se tam chtěla jít podívat. Dělán si jen legraci, Spreckeli. Jde o sestru jedné služebné. Smutná věc, její manžel zůstal na frontě, stejně jako její tři bratři. Teď se musí postarat sama o sebe, opravdu potřebuje nutně práci.“ Frieda byla ohromená, skoro zapomněla, jak snadno si uměl Ernst vymýšlet.

„Proto by se ta dáma tady ráda trochu porozhlédla. Je to tak správně, slečno Hannemannová?“

„Ano, správně, to bych moc ráda,“ odvětila ostrým tónem a vzpřímila se. Ernst byl určitě rád, že ji uvedl do rozpaků. Často snila o tom, že by si přála vidět, jak vypadají sklady uvnitř. Až doposud jí její otec stále zakazoval navštívit skladiště, ve kterém uchovával kakaové boby a koloniální zboží. Nikdy se mu to nelíbilo, když někdy zavítala až na Brookinseln. Proto byla jen výjimečně v jednom skladu, a to jen ve spodním patře, kde se nacházely kanceláře, a ty se příliš nelišily od těch na Bergstrasse a Deichstrasse.

Spreckel se dokonale uklonil. „Tak tedy, srdečně vítejte v mé skromné chaloupce. Ale je to trochu namáhavé vylézt až nahoru

do třídícího patra,“ varoval ji. Prohlédl si ji od hlavy až k patě a dodal: „A taky tam není úplně čisto.“

„To nevadí, máme vynikající pradelnu.“ Než se Frieda nadála, vstoupila se dvěma muži do budovy. „Nemysli si, že mě můžeš dopálit, Ernste Krügere,“ zasyčela. „Prohlédla jsem tě a vím přesně, co máš za lubem.“

„Opravdu netuším, co tím myslíš.“

Dal jí přednost, aby šla jako první. Frieda měla pocit, jako by vcházela do nějaké katedrály. Až na to, že to tam nevonělo voskem, ale spíš trochu po slámě a kávě. Následovala Spreckela do prvního patra, pak do druhého. Pak už to nemohla vydržet.

„Takže všude v těchto patrech se skladuje káva?“

„Přesně tak. Chcete se podívat?“

„Pokud se to může?“

„Jasně!“ Pak dodal tišeji: „Vy jste přece jen zvláštní osoba, slečno, nemýlím se?“

„Spreckeli!“ pokáral ho Ernst.

„Jen to říkám. Neznám žádnou paní, která by se zajímala o skladiště.“ Otevřela se před nimi obrovská místnost a při pohledu do ní Frieda zalapala po dechu. Velké pytle ležely všude, kam až oko dohlédlo, úhledně naskládané a přesně zarovnané, jako by je obklopoval neviditelný rám. Hromadily se i v nejvzdálenějších koutech. „Jeden takový pytel váží šedesát kilo,“ začal Spreckel váhavě. „Nemůžeš ho jen tak chytit za čtyři rohy. Uklouzl by ti.“ Frieda si lehce nadzvedla sukni a přecházela od jedné řady ke druhé. S úžasem si prohlížela to obrovské množství. „A taky si zničíš ruce při práci s nástrojem z tvrdého a drsného sisalu,“ pokračoval. „Máme speciální nástroje, které používáme k uchopení. Těmto věcičkám říkáme drapák.“ Spreckel zřejmě pochopil, že ji to všechno skutečně zajímalo, protože byl nyní zcela ve svém živlu. „Začíná se u stěny s hromadou osmi.“ Podívala se na něj tázavě. „Tak říkáme technice, kterou používáme při stohování pytlů u zdi.“ Krátce zamával na Ernsta a požádal ho, aby mu pomohl. Společně

popadli jednu z těch tmavě hnědých oblud a položili ji k prázdné zdi. Druhý pytel přistál přímo před ní, další položili tak, aby ležel napříč na prvním a druhém. „Pak přijde další dopředu a na něho a tak dále,“ vysvětlil. „Drží pevně a naprosto spolehlivě a hromada osmi pytlů nikdy nesklouzne dolů.“

„Ano, Spreckeli, takhle je to správně.“ Ernst si slyšitelně povzdechl a otřel si pot z čela.

„To mi připadá fascinující,“ řekla Frieda a pohlédla na Ernsta drzým úkosem, kdežto Spreckelovi věnovala svůj nejkrásnější úsměv. „Tahle hromada vypadá úplně jinak.“ Už byla na cestě k ní, když slyšela Ernstovo sténání.

„Tohle je jiná technika, jmenuje se *Bock*. Vždycky se takto dává jeden pytel přes druhý.“ Spreckel nakreslil oběma rukama zleva doprava širokou čáru ve vzduchu. „A pak dva na ně takovým způsobem.“ Namaloval rukama dvě čáry zepředu dozadu vedle sebe.

„Rozumím.“

„Specializuji se na kávu,“ řekl jí hrdě. „Nejde jen o to, jak se mají skladovat pytle, tedy správně skladovat, aby v nich nic nezplesnivělo a podobně. Ne, musejí mít správnou hmotnost a stejně tak i kvalitu. Je nutné kontrolovat zboží, posílat vzorky kávy. Víte, že tu na to máme zvláštní poštovní schránku?“

„Tak už pojďme, Spreckeli,“ zabručel znovu Ernst.

„Dobře, ale mám vám ještě ukázat třídící patro nahoře, že?“ připomněl a pokračoval v chůzi. Frieda ho následovala po schodišti, z jehož oken byl výhled na kanál, až do šestého patra. I toto podlaží se v podstatě velmi podobalo skladišti. Obrovská plocha byla rozdělena pouze masivními nosnými trámy. První věc, které si Frieda povšimla, bylo světlo. Působilo to tam na ni přátelsky a jasně. Paprsky květnového slunce vstupovaly dovnitř skrze skleněné kupole ve stropní konstrukci. Přesto se nad všemi stoly seřazenými v dlouhých řadách houpaly elektrické lampy. Pravděpodobně kvůli temnějšímu ročnímu období nebo deštivým dnům. Ostatně muži a ženy, kteří seděli na dřevěných stoličkách a na složeném

jutovém pytlí, potřebovali dobře vidět, protože třídili kávová zrna ručně. Skutečně, většina zde pracujících osob byly opravdu ženy, seděly vždy dvě naproti sobě. Bylo s nimi jen několik mladých chlapců. Mezi nimi byl po celé délce stolu nahromaděný malý násep ze světle žlutých kávových zrn. Dělnice zrna bleskurychle přebíraly, třídily a dávaly je do různých misek či sáčků. Ty, které seděly čelem ke vchodu, zašeptaly něco svým kolegyním a kývly hlavou směrem ke dveřím. Ani se nenamáhalo, aby to nebylo nenápadné. Ostatní se otočily, prohlédly si Friedu od hlavy k patě s neskrývanou zvědavostí a kývly na Spreckela.

„Zdravím, pane Spreckelsene,“ zvolaly některé z nich. Pak se obrátily zpět ke kávovým zrnům. Bylo zcela zřejmé, o čem si šeptaly.

„Zdravím, nenechte se nikým rušit,“ zakřičel Spreckel. Potom Friedě vysvětlil: „Vidíte, slečno Hannemannová, každé jednotlivé zrnko se ručně třídí podle barvy a velikosti. Především musí být odstraněná páchnoucí zrna.“ Frieda se na něj udiveně podívala. „Stává se občas, že se tam objeví nějaké shnilé,“ dodal.

Frieda ženy chvíli pozorovala. Do oka jí padla zejména jedna dívka. Měla jasně zrzavé vlasy, které měla zarovnané ve výšce brady. Kvůli její chlapecké postavě bylo až na druhý pohled možné rozpoznat, že jde o ženu. Friedu na ní fascinovaly především její oči. Dělnice se podívala na Friedu téměř posměšně, a když se jejich oči setkaly, svůj pohled od ní ihned neodvrátila. Měla na sobě jednoduché šedé šaty a bílou zástěru, ale vyzařovalo z ní sebevědomí, jako by byla oblečená do šatů z nejdražšího hedvábí a dávala si právě odpolední čaj.

„No, vlastně už tady k vidění není nic dalšího,“ přerušil její myšlenky Spreckel. „Dříve jsme tu i sami pražili. Ale už to neděláme. Je to příliš nebezpečné. Aby náhodou jednou v naší krásné nové skladové čtvrti nedošlo k požáru. Jako kdysi, když byla v plamenech polovina Hamburku.“ Podíval se na ni. „Byl to skutečně váš pradědeček, který tenkrát provedl tak hrdinský čin?“ Dále se nedostal.

„Ale občas tu přece jen ještě pražíte, vid', Spreckeli?“ Ernst vyzvídál a číchal vzduch.

„Někdy, na malé vzorky,“ připustil Spreckel.

„Je to nádherná vůně!“ Ernst na okamžik zavřel oči.

„Skoro tak příjemná jako vůně čokolády,“ poznamenala Frieda, nadvzdela si sukni a následovala Spreckela ke schodišti.

„Máte pravdu, *mademoiselle*,“ souhlasil s ní Spreckel, když sestupovali po schodech dolů. „Když ucítíte vůni čokolády, ihned se vám začínají sbíhat sliny.“ Jakmile vyšli zpátky na chodník před obrovský sklad, oslnilo je sluneční světlo. „Slyšel jsem, že hamburské dobrůtky jsou k dostání pouze u Mendela.“

Frieda strnula. „Kde...?“ Popravdě řečeno, byla na to také trochu hrdá, ale doposud byla čokoláda Hannemann nabízena jen jako podpultové zboží. Prodej tedy nebyl zcela legální. Byla potřeba si dávat pozor.

„Všude se o tom povídá.“ Zasmál se. „Takže jediné u Mendela. No, dobře...“

„Proč? Máte něco proti obchodnímu domu Mendel? Má dobré jméno v Hamburku i mimo město.“

„Ano, ano, samozřejmě,“ zamyslel se a hrabal špičkou boty po dlažebních kostkách. „Je to Žid.“ Pokrčil rameny. Když uviděl, jak se Frieda zatvářila, rychle dodal: „Mám na mysli jen jedno. Jsou lidé, kteří nemají Židy rádi. Myslí si, že je to jejich vina, že jsou zodpovědní za celý ten nepořádek, kdy se nám teď vede tak špatně, žádná práce, všechno je neuvěřitelně drahé, však chápete.“

„Jak by za to mohli Židé, že není dost práce pro všechny? To přece nedává žádný smysl.“

„Řekněte mi, *mademoiselle*. Jiní se domnívají, že jsme bojovali za velkou říši a nyní máme jen malou republiku. Alsasko je fuč, Západní Prusko je fuč a Gdaňsk stejně tak. A mnozí říkají, že v tom mají prsty Židé.“ Spreckel mávl rukou. „Vůbec tomu nerozumím. Rozumím jen kávé.“ Oči se mu rozzářily.